

EVALUAREA PSIHOLOGICA

Oana Maria Stan, psiholog clinician,
BCBA

Cum ajunge copilul/ minorul la o evaluare psihologică?

În majoritatea cazurilor părinții sunt cei care observă anumite comportamente pe care copiii lor le prezintă în comparație cu alți copii de vârstă apropiată, apar diferite suspiciuni și ale medicilor pediatrii sau medici de familie care realizează un screening pentru diagnosticarea precoce a autismului. Aceștia se adresează psihologului clinician pentru evaluare.

Acest tip de evaluare poate fi realizat în cadrul unui spital, policlinică sau în cadrul unui cabinet individual de psihologie.

Ce este evaluarea psihologica?

Evaluarea psihologică constă în diagnoza și evaluarea clinică, condusă de către un psiholog specializat în psihologie clinică.

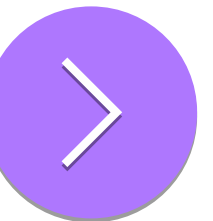
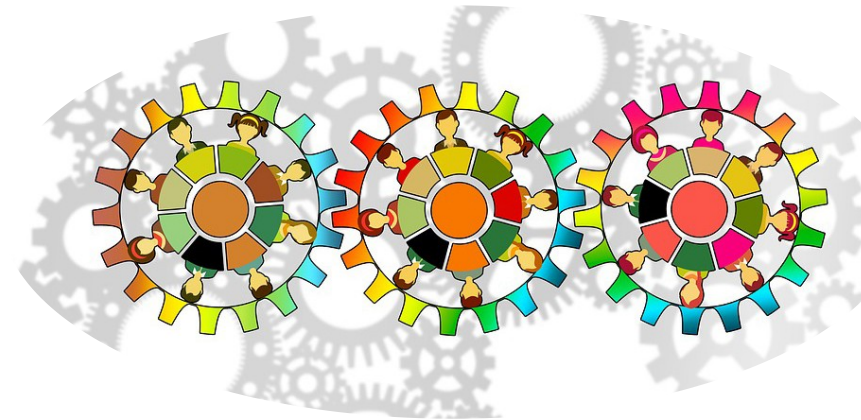
Scopul evaluării clinice constă în stabilirea felului în care o persoană funcționează din punct de vedere psiho-socio emoțional, dar și în stabilirea tiparelor de comportament, precum și a stimulilor la care un copil, o persoană reacționează prin aplicarea unor instrumente de evaluare specifice de diagnosticare și fac multiple investigații pentru confirmarea sau infirmarea suspiciunilor ridicate de către părinți.

În urma aplicării instrumentelor psihometrice, psihologul clinician transformă scorurile brute în scoruri standardizate ale testelor în vederea obținerii unei interpretări bazate pe semnificația scorurilor, în urma acestora se poate emite un psihodiagnostic.

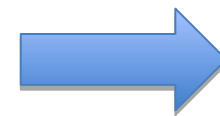
Un diagnostic corect implică o echipă multidisciplinară:

- psiholog clinician,
- pediatru psihiatru,
- neurolog pediatru,
- fizioterapeut,
- psihoterapeut.

Etapele unei evaluări clinice:

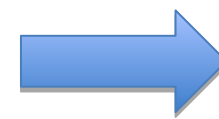
1. Interviul cu părintele;

Acesta are loc la începutul sesiunii de evaluare pentru și are ca scop aflarea a mai multor informații legate de suspiciunile pe care le ridică;

Etapele unei evaluări clinice:

2. Anamneza;

Se poate face pe baza unui interviu structurat sau semistrukturat pentru a afla cat mai multe informații din istoria personal a copilului;

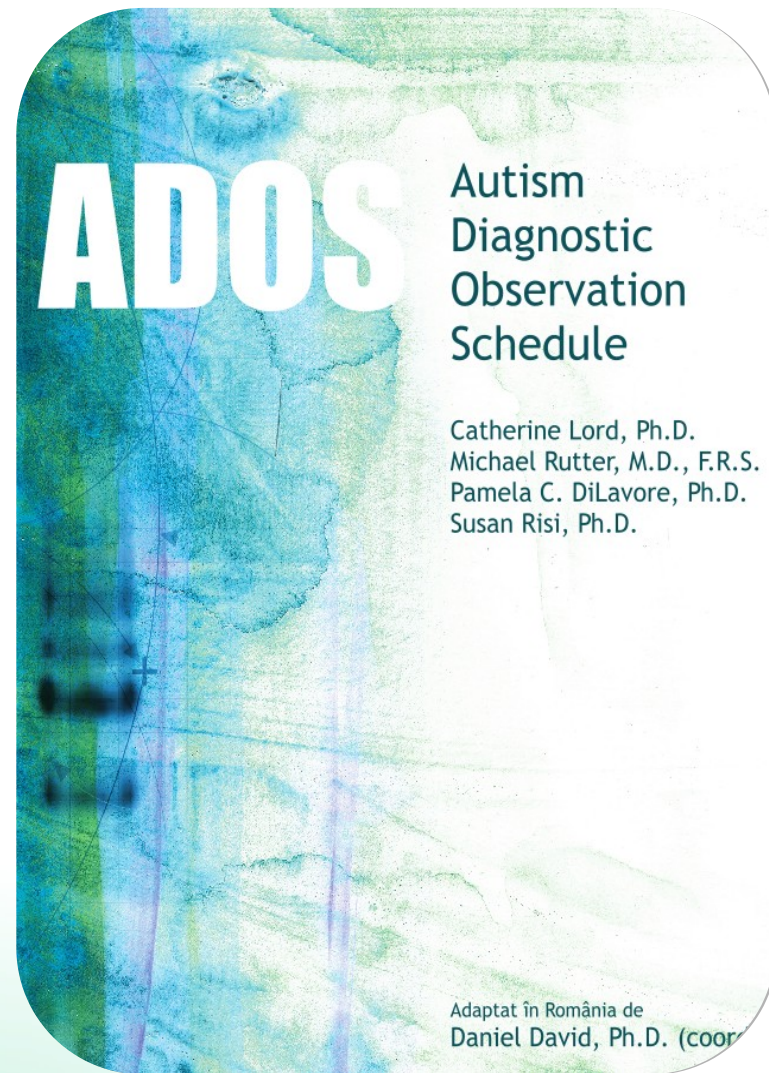
Etapele unei evaluări clinice:

3. Observația clinică;

Este observația directă a copilului sau minorului; observăm dacă explorează mediul, ce face într-un mediu nou, cum se joacă, cum interacționează cum se adaptează la mediu, dacă apar comportamente repetitive, etc.

Teste care ajuta la aflarea diagnosticului

Testul ADOS-Autism Diagnostic Observation Schedule, este o evaluare semi-structurată și standardizată a comunicării și interacțiunilor sociale, jocului, utilizării imaginative a unor materiale de către persoanele suspectate a suferi de autism sau de tulburări din spectru autist. Este elaborat de Catherine Lord, Michael Rutter, Pamela C. DiLavore, Susan Risi și adaptat în România de Daniel David. ADOS are la bază operaționalizarea criteriilor diagnostice pentru autism și pentru tulburări pervazive de dezvoltare din DSM-IV/ICD-10.

Cuprinde patru module, fiecare dintre acestea necesitând 35-40 de minute. Persoanei evaluate îi este administrat doar un modul, în funcție de nivelul de dezvoltare a limbajului și de vârsta sa cronologică. Pe baza ghidului din manual, se va alege modulul potrivit pentru fiecare persoană. Itemii sunt scorați pe o scală cu trei niveluri de la 0 (nu există anomalii legate de autism) până la 2 (indicii clare de anomalie). Unii itemi pot fi scorați cu 3 indicând anomalii severe.

DESCRIERE ADOS

Modulul 1. Înainte de vorbire/ Cuvinte singulare, conține următoarele probe: joc liber; răspunsul la strigarea pe nume; răspunsul la atenția împărtășită; jocul cu baloane de săpun; anticiparea unei rutine cu obiecte; zâmbet social de răspuns; anticiparea unei rutine sociale; imitația funcțională și simbolică; petrecere aniversară; gustare.

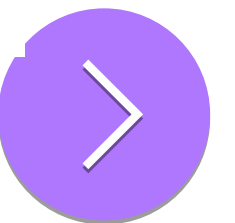
Modulul 2. Vorbire în propoziții, conține următoarele probe: sarcină de construcție; răspunsul la strigarea pe nume; joc simbolic; joc interactiv; conversație; răspunsul la atenția împărtășită; sarcină de demonstrație; descrierea unei imagini; spunerea unei povești dintr-o carte; joc liber; petrecere aniversară; gustare; anticiparea unei rutine cu un obiect; jocul cu baloane de săpun.

DESCRIERE ADOS

Modulul 3. Limbaj fluent, copil/adolescent, conține următoarele probe: sarcini de construcție; jocul simbolic; joc interactiv; sarcină de demonstrație; descrierea unei imagini; spunerea unei povești dintr-o carte; benzi desenate; conversație și expunere; emoții; dificultăți și neplăceri sociale; pauze; prieteni și căsătorie; singurătate; crearea unei povești.

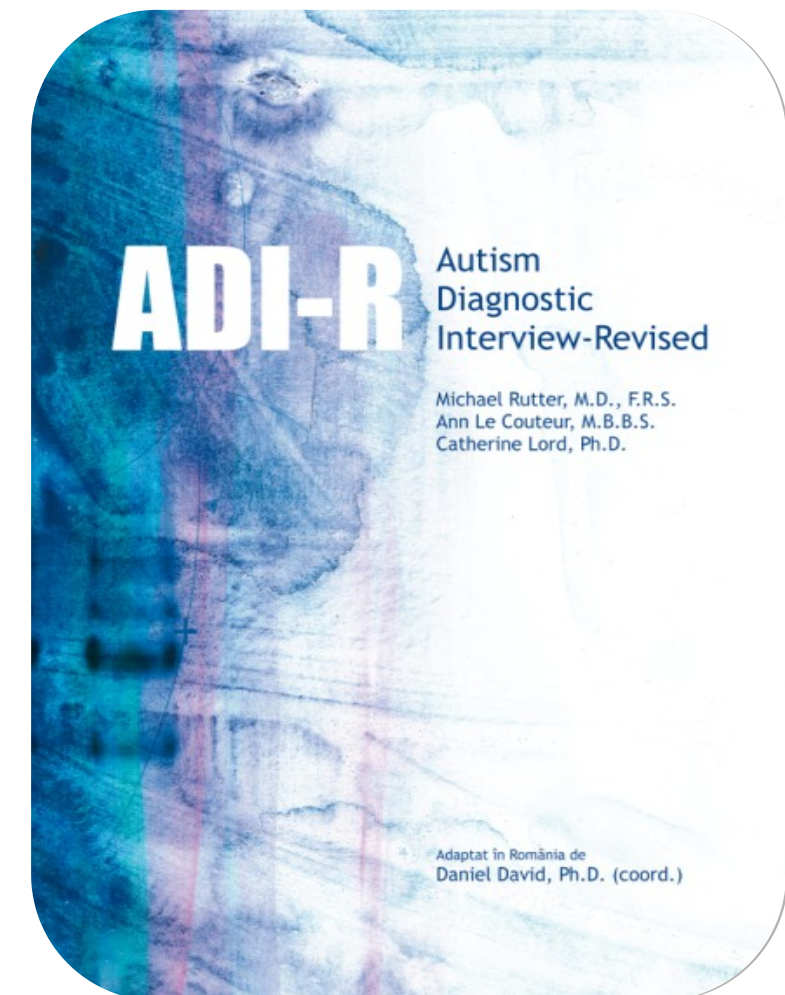
Modulul 4. Limbaj fluent, adolescent/adult, conține următoarele probe: Sarcină de construcție; spunerea unei povești; descrierea unei imagini; conversație și expunere; muncă sau școală în prezent; dificultăți și neplăceri sociale; emoții; sarcină de demonstrație; benzi desenate; pauze; viața de zi cu zi; prieteni și căsătorie; singurătate; planuri și speranțe; crearea unei povești.

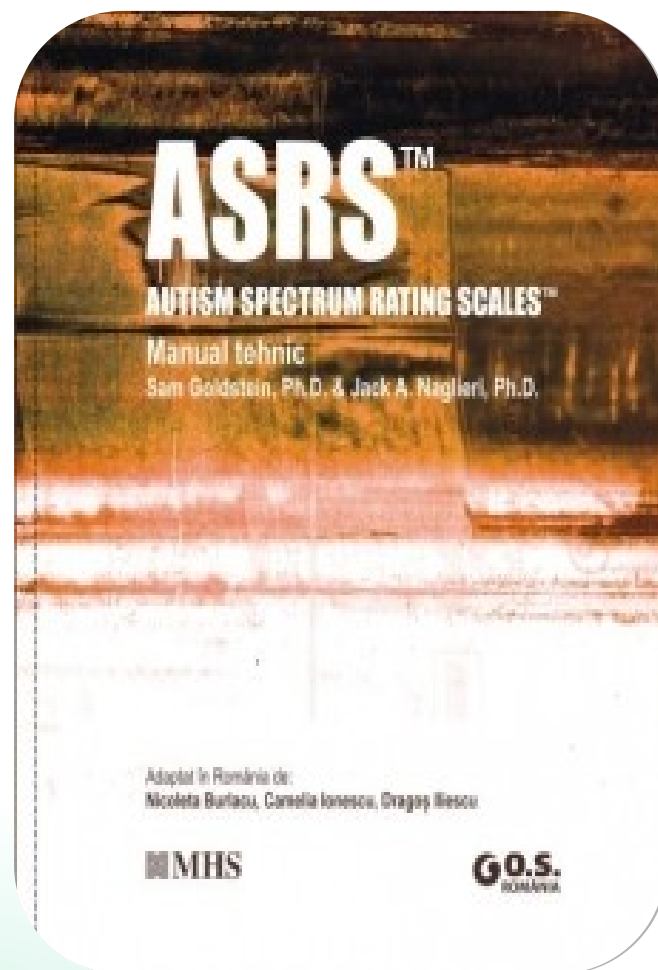

ADI®-R este un interviu comprehensiv care oferă o evaluare completă a persoanelor suspectate de autism sau de alte tulburări din spectrul autismului. ADI®-R s-a dovedit a fi foarte util atât în diagnosticul formal, cât și în planificarea tratamentului și a programelor educaționale. Pentru a administra ADI®-R, intervievatorul adresează întrebările unui părinte sau unui însoțitor familiarizat cu istoricul dezvoltării și cu modalitățile curente de comportament tipice pentru persoana evaluată.

Compus din 93 de itemi care vizează probleme comportamentale, ADI®-R se concentrează asupra a trei domenii funcționale: Limbaj / Comunicare; Interacțiuni sociale reciproce; Comportamente și interese restrictive, repetitive și stereotipe. Aceste domenii sunt specificate ca având importanță diagnostică în *International Classification of Diseases (ICD-10; 1992)* elaborată de Organizația Mondială a Sănătății și în *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV; 1994)* elaborat de American Psychiatric Association.

Interviul este adecvat pentru evaluarea diagnostică a oricărei persoane, începând din copilăria timpurie până la viața adultă, cu condiția ca persoana să aibă o vârstă mentală de peste 2 ani, 0 luni. Astfel, în situații clinice, interviul are aplicabilitate în toate cazurile în care s-a stabilit un diagnostic incert de TSA, indiferent dacă e vorba de un copil, de un adolescent sau de un adult.

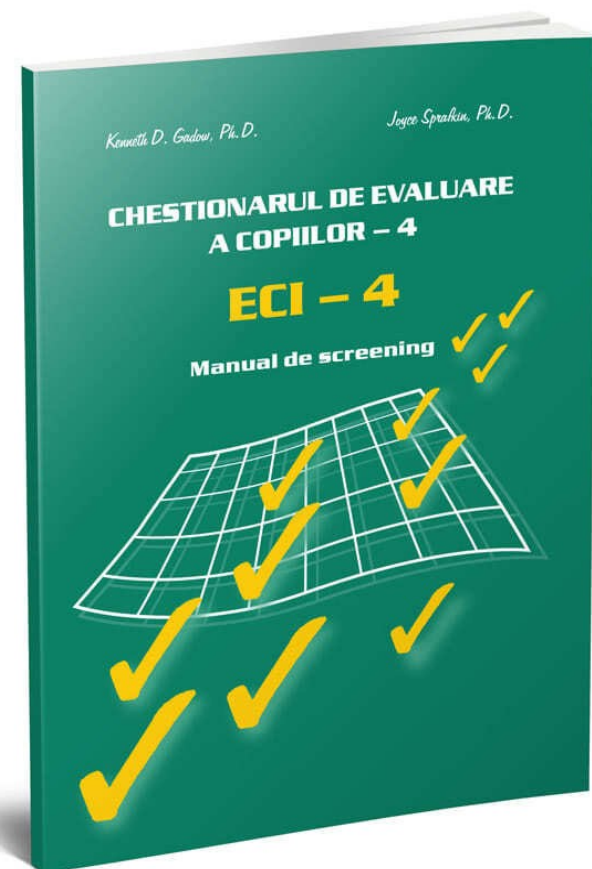
ASRS-(Autism Spectrum Rating Scales- ASRS), este un instrument dezvoltat special pentru profesioniștii din domeniul medical , al sănătății mentale și educațional pentru identificarea caracteristicilor autismului la copii si la tineri cu vârstă cuprinsă între 2 și 18 ani. Cuprinde itemi adecvați investigării nivelului de dezvoltare care pot fi utilizați în identificarea TSA;

Are un rol important în diagnostic dar și în planificarea intervenției, cât și în evaluarea programelor de intervenție.

ASRS acoperă un palier larg al comportamentelor de tip TSA cum sunt: dificultăți ale abilităților de comunicare, ale deficitului de atenție sau probleme legate de interacțiunea socială. Conform criteriilor de diagnostic din DSM IV.

Este disponibil în două variante: lungă și scurtă, atât pentru copii cu vârste cuprinse 2 și 5 ani, cât și pentru copii și tineri cu vârste cuprinse între 6 și 18 ani;

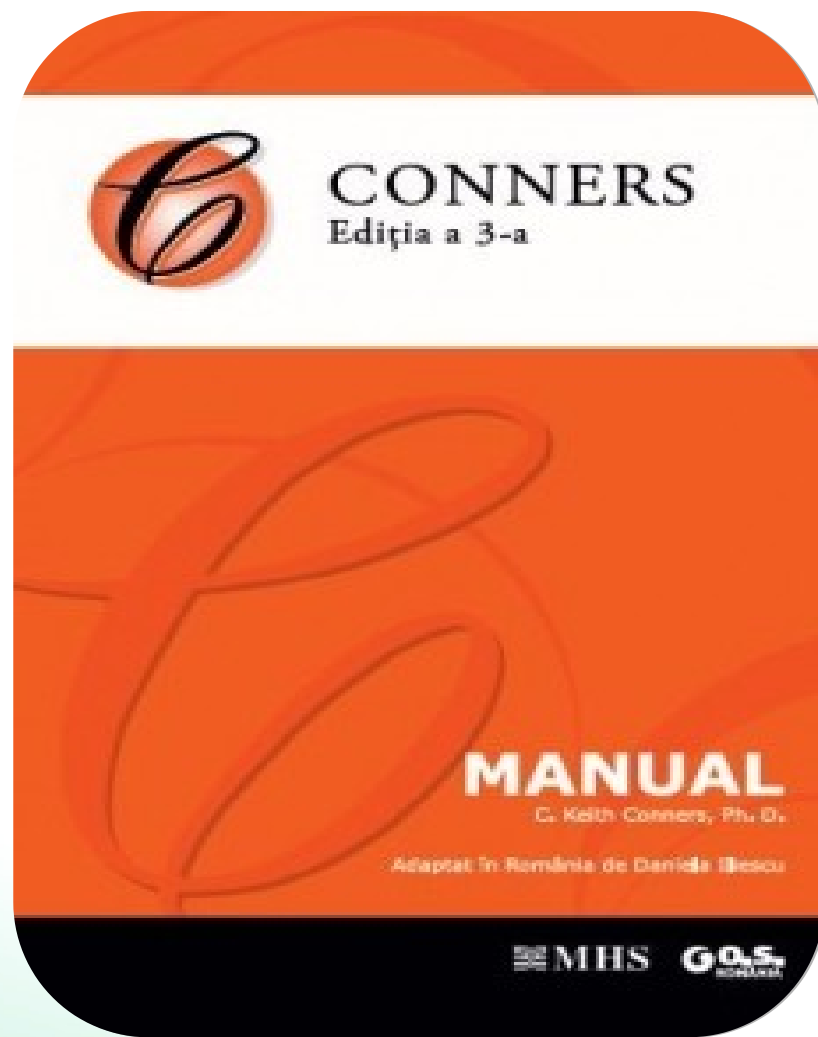

Chestionarul de evaluare a copiilor-4 (ECI-4) este un instrument de screening care evaluează cele mai relevante tulburări psihiatrice manifestate la copii cu vârste cuprinse între 3-7 ani; Itemii cuprinși în ECI-4 se bazează pe criteriile de diagnostic prevăzute de Asociația Americană de Psihiatrie (1994) în Manualul de diagnostic și statistică a tulburărilor mentale (DSM). ECI-4 cuprinde o variantă pentru părinți și o variantă pentru educatori, astfel încât adunarea de informații de către clinician se realizează din contexte diferite.

Evaluează riscul pentru următoarele tulburări: ADHD Tulburarea opoziționismului provocator Tulburarea de conduită PCS – agresivitate Anxietate de separare Anxietate generalizată Fobie specifică Tulburarea depresivă Tulburări de eliminare Stres posttraumatic Tulburări alimentare Tulburare reactivă de atașament Tulburări pervazive de dezvoltare (Autism, Asperger) Outputul evaluării: ECI-4 permite evaluatorului să adune informații despre copil din contexte diferite, având la dispoziție o variantă pentru părinți și o variantă pentru educatori. Permite identificarea prezentei sau absentei unei categorii de diagnostic evaluate dar și severitatea acestora.

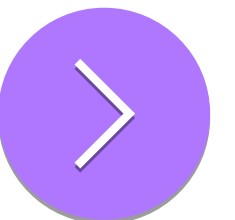

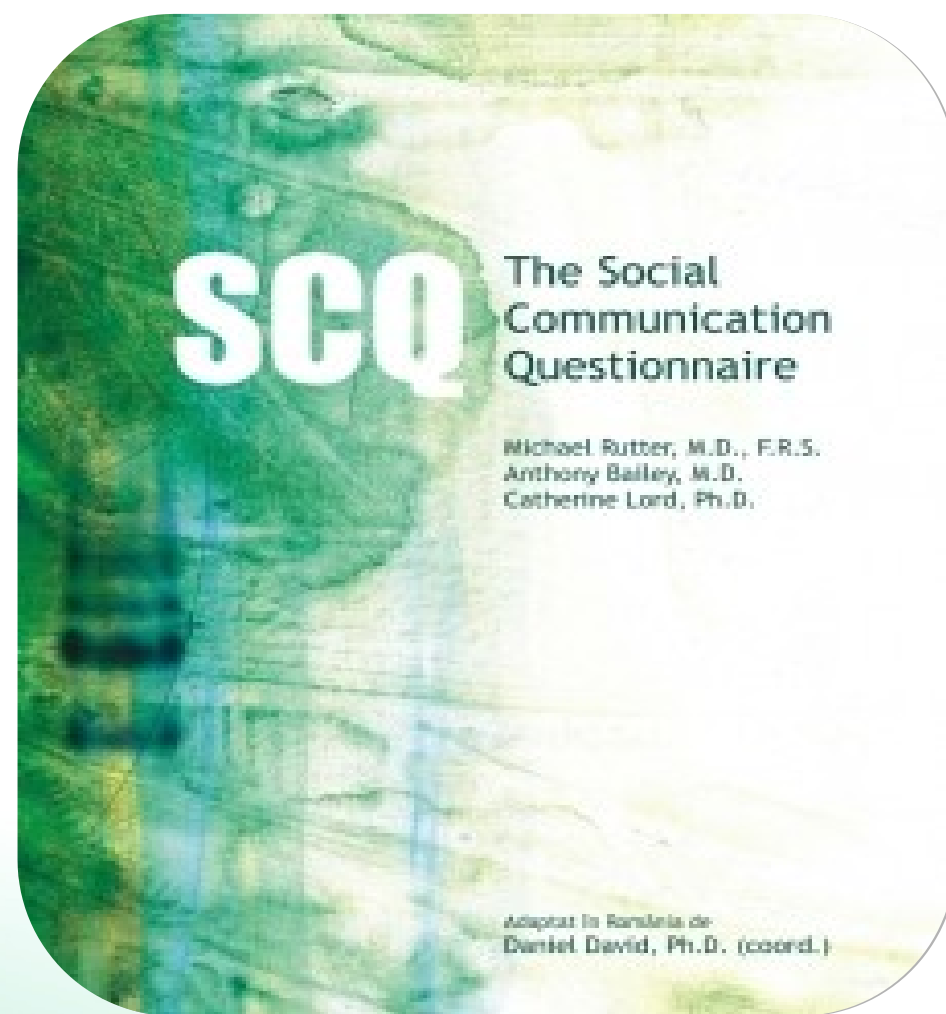

Conners 3 este un test minuțios și centrat pe evaluarea tulburărilor de deficit de atenție și de hiperactivitate, a problemelor și dezechilibrelor asociate în rândul copiilor și adolescenților.

Oferă o evaluare amplă a copiilor cu vârste între 6-18 ani, luând în considerare atât condițiile sociale cât și pe cele școlare, este neprețuit pentru luarea deciziilor diagnostic dar și pentru stabilirea eligibilității educaționale, pentru planificarea și monitorizarea intervențiilor.

Există 3 formulare ce pot fi completate de părinte, de profesor sau autoevaluare și 2 forme, o formă lungă și o formă scurtă.

(**SCQ**) este un instrument de screening bazat pe raportări oferite de părinții copilului evaluat referitoare la simptomatologia asociată cu tulburarea de spectru autist.

Este un instrument de screening adițional pentru testul ADI-R.

Poate fi aplicat pentru a descrie orice individ cu vârstă de peste 4 ani cu condiția ca vârsta mentală de peste 2 ani.

Chestionarul cuprinde 40 de itemi, necesită răspunsuri de tipul da/nu.În urma aplicării ne ajută la psihodiagnostic, poate ajuta pentru compararea nivelului simptomatologiei,

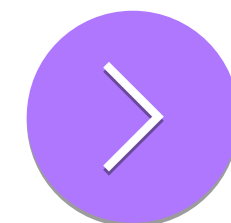

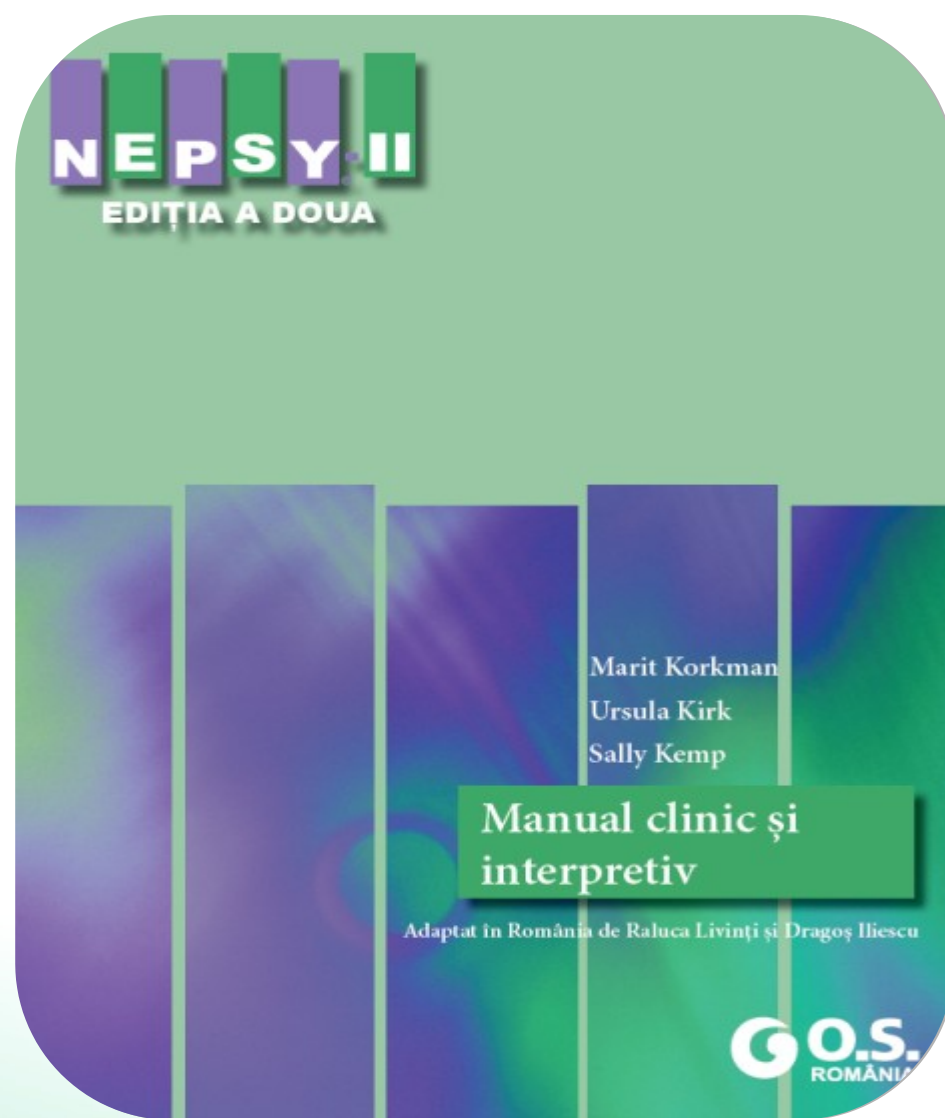
Teste pentru evaluarea ariilor de dezvoltare:

ABAS -II, este un instrument multifuncțional de evaluare care poate fi folosit în mai multe scopuri, informația obținută prin aplicarea acestuia are scopuri multiple și anume: evaluarea globală,diagnoza subiecților care prezinta dificultăți la nivelul abilităților cotidiene de adaptare, necesare pentru funcționarea eficientă în viața sa. Evaluează în totalitate zece arii de deprinderi adaptative specifice în Manualul de diagnostic a tulburarilor mintale, ediția a IV-a revizuită și de Asociația Romană de Psihiatrie.

Deprinderile adaptative sunt măsurate de ABAS II, și definite ca abilități practice de zi cu zi care sunt necesare pentru ca persoana să funcționeze și să corespundă cerințelor mediului, incluzând și capacitatea de a avea grija de propria persoană în mod independent dar și interacțiunea cu ceilalți oameni.

Bateria Nepsy este alcătuită din mai multe subteste neuropsihologice care pot fi folosite în diferite combinații în funcție de nevoile copilului.

Evaluează copii cu vârste între 3-12 ani; însă a aparut și varianta revizuită care evaluează copii între 3-16 ani;

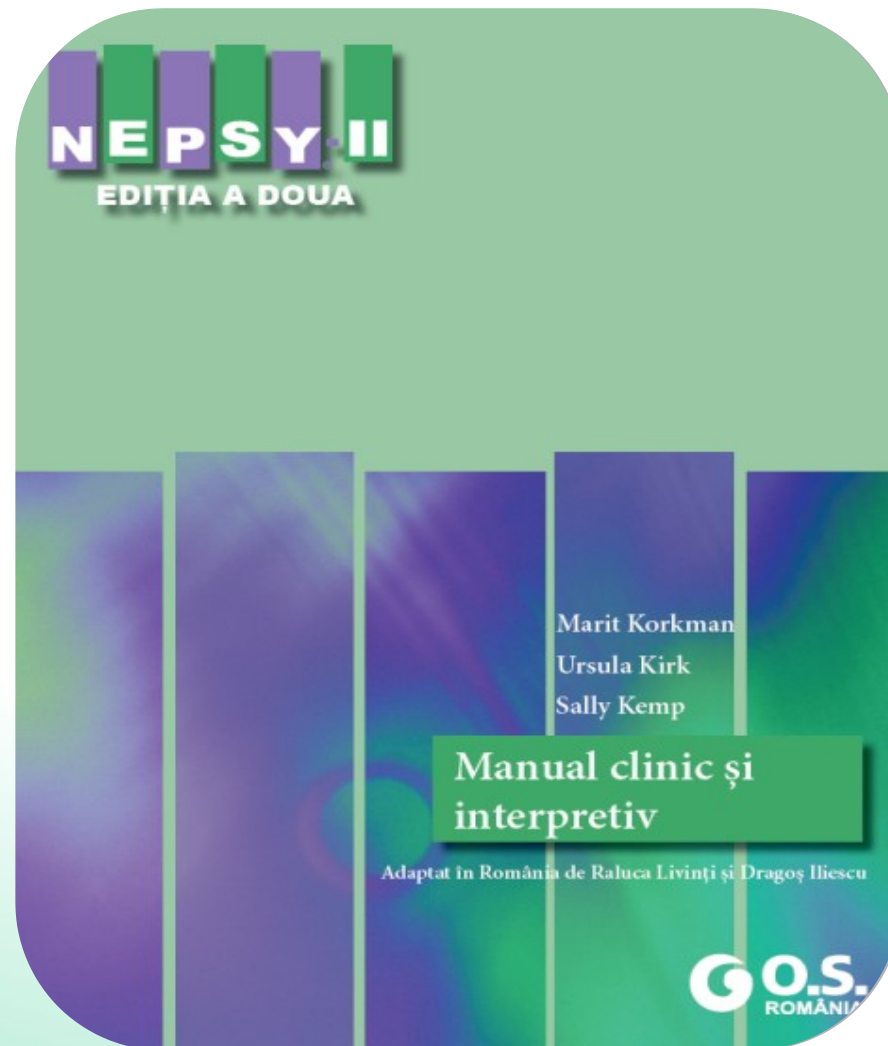
În această baterie au fost incluse un număr mare de subteste care evaluează dezvoltarea neuropsihologică în cele cinci domenii ale funcționării: Atenție/ Funcții executive, Limbaj, Funcții senzorio-motorii, Procesare vizio-spațială, Memorie și învățare.

Rezultatele evaluării sunt exprimate prin scoruri standardizate sau centile ce pot fi integrate într-un profil de performanță.

Profilul de performanță reprezintă puternul de tari și slabe ce pot fi evidențiate de rezultatele copilului la subteste.

Interpretarea scorurilor scalate se face în următorul mod.

Interval scor scalat	Nivel de dezvoltare a abilităților evaluate
1-3	Foarte slab dezvoltat
4-6	Slab dezvoltat
7-13	Dezvoltare la nivel mediu
14-16	Foarte bine dezvoltate
17-19	Extrem de bine dezvoltate

Bateria de teste NEPSY este utilă pentru:

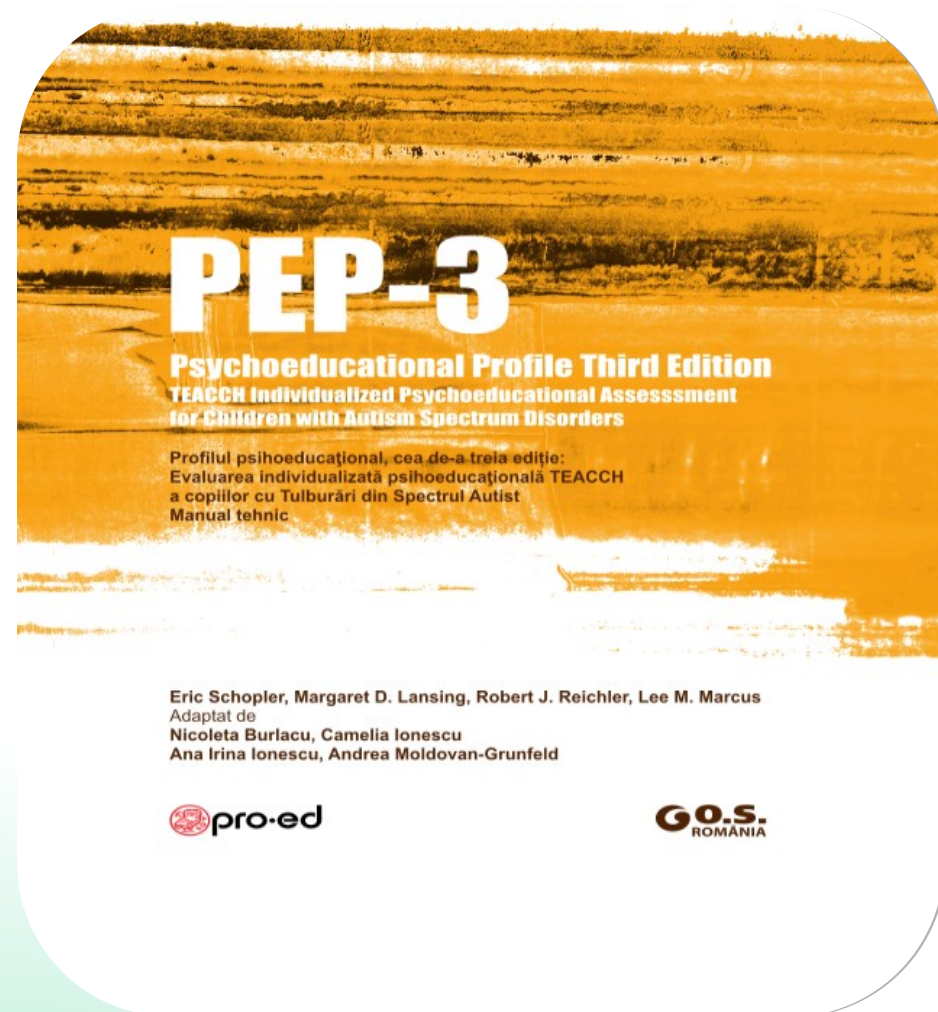
- evaluarea funcțiilor neuropsihologice din următoarele domenii: atenție/ funcții executive, memorie și învățare, limbaj, funcționare senzorio-motorie, procesare vizuo-spațială;
- diagnoza profilului tipic și a celui atipic de dezvoltare neuropsihologică a fiecărui copil;
- fundamentarea științifică a intervenției precoce – ce arii trebuie să vizăm cu prioritate în terapie;
- analiza pe termen lung a evoluției dezvoltării neuropsihologice a copilului.

Timpul alocat testării variază între 2 și 4 ore, în funcție de numărul de subteste administrate și de caracteristicile individuale ale copilului (ex. vârsta, nivelul de dezvoltare al abilităților, motivația, atenția acestuia)

Edu ABA cuprinde 2 scale de dezvoltare 0-2,5 ani si 2,5- 6 ani;

Este un instrument ce evaluează fiecare arie de dezvoltare și permite o investigație complexă pe fiecare arie, poate ajuta la construirea planului de intervenție.

Se completează în format electronic, apoi poate fi generat imediat un raport al abilităților însușite, abilități în dezvoltare și abilități absente, dar si un grafic al acestora.

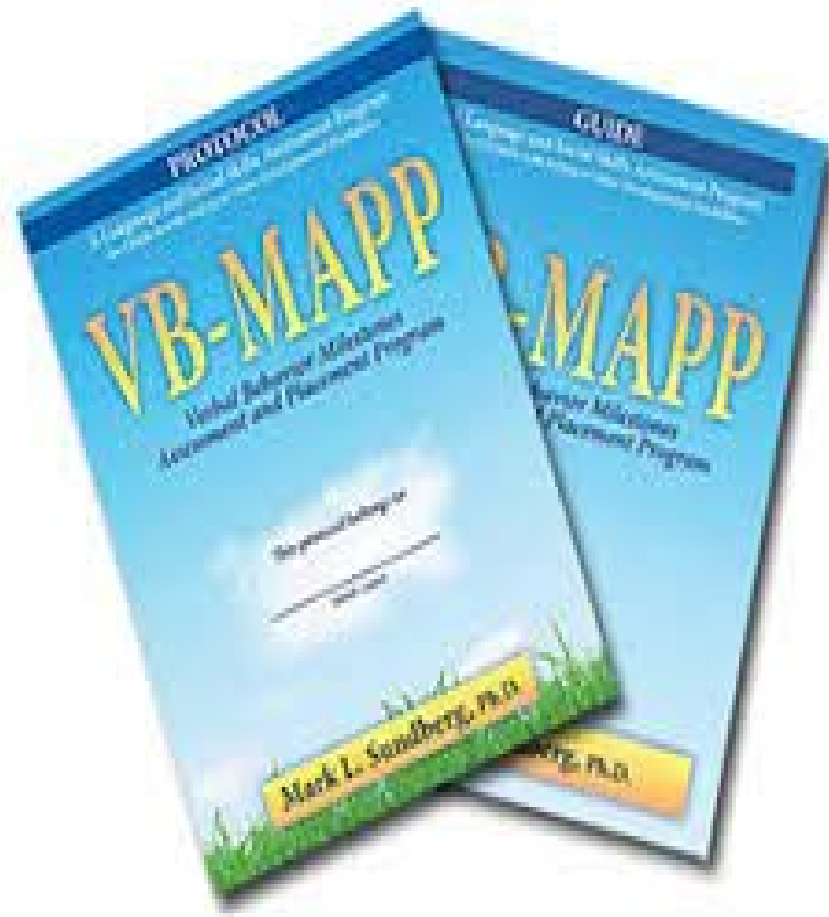
PEP®-3 este un profil psihoeducațional util în evaluarea individualizată psihoeducațională TEACCH a copiilor cu tulburări din spectrul autist [TSA] și a fost creat pentru a evalua punctele forte și limitele inegale ce caracterizează TSA.

PEP®-3 reprezintă cea de-a treia ediție (revizie) a testului PEP, un instrument cu popularitate crescută și cu o istorie de peste 20 de ani în evaluarea aptitudinilor și comportamentelor copiilor cu TSA și ale copiilor cu tulburări ale comunicării.

PEP®-3 oferă informații despre nivelul de dezvoltare al abilităților, cât și informații relevante pentru determinarea diagnosticului și severității afectării.

Informațiile furnizate de instrument provin din două surse complementare. Prima este o scală standardizată, normată, construită pentru a evalua dezvoltarea comunicării, a abilităților motrice și prezența comportamentelor dezadaptative a copiilor suspecți de autism sau alte tulburări pervazive de dezvoltare (TPD). A doua sursă este o procedură informală folosită în obținerea informațiilor, de la părinți sau tutori, despre copii.

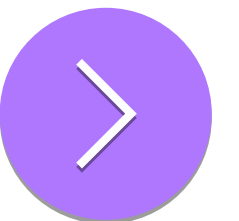

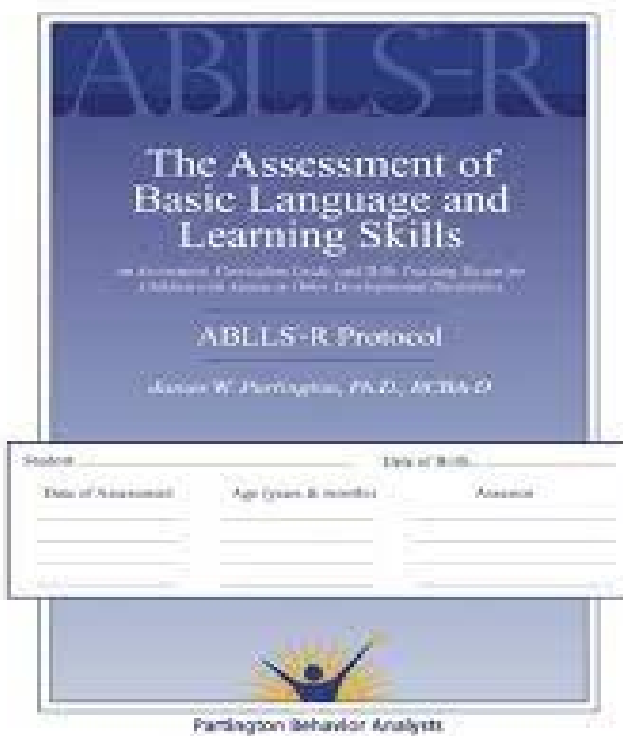
VB-MAPP (Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program)

Este un instrument de evaluare bazat pe analiza comportamentului verbal a lui Skinner (1957), nu este un instrument validat pe populația românească.

Urmărește etapele de dezvoltare ale copiilor cu evoluție tipică, ale copiilor cu autism cât și a celor cu alte dificultăți. Evaluarea cuprinde segmentele de vârstă: 0-18 luni, 18-30 luni și 30-48 luni și analizează abilități din arii ca: cereri, intraverbal, imitație, performanță vizuală, joc independent, interacțiune socială, auto-servire și stabilește nivelul copilului în funcție de ariile evaluate. De asemenea, acest protocol permite evaluarea barierelor în învățare.

ABLLS-R Evaluarea limbajului de bază și capacității de învățare - revizuit (ABLLS-R)

Este un instrument care nu este validat pe populația românească, însă este un instrument care ajută în evaluarea abilităților și întocmirea planului de intervenție personalizat.

Cuprinde 544 de abilități grupate în 25 de arii principale și analizează ariile de dezvoltare ale copiilor cu vârste cuprinse între 3 și 6/7 ani.

ABLLS-R se realizează folosind un protocol de evaluare recunoscut la nivel internațional. Această etapă reprezintă un pas extrem de important pentru începerea unui plan de intervenție specializat. *Evaluarea limbajului de bază și capacității de învățare – revizuit (ABLLS-R)* este o evaluare, un ghid curricular, un sistem de întărire a capacităților pentru copiii cu întârziere în limbaj și dificultăți de învățare. ABLLS-R analizează ariile de dezvoltare ale copiilor cu vârste cuprinse între 3 și 6/7 ani. Evaluarea oferă posibilitatea unei analize complexe a ariilor precum: cereri, ecoic, intraverbal, imitație, performanță vizuală, joc independent, interacțiune socială etc.

Testul Carolina Curriculum cuprinde două scale de evaluare The Carolina Curriculum for Infants and Toddlers with Special Needs și The Carolina Curriculum for Preschoolers with Special Needs. Are ca autori pe Nancy M.Johnson-Martin, Kenneth G.Jens, Susan M.Attermeier și Bonnie J.Hacker. Scopul acestor scale de evaluare este de a oferi imaginea de ansamblu asupra dezvoltării copilului, ele fiind folosite ca punct de plecare în realizarea planului de intervenție.

Manualul cuprinde două părți: fișele cu itemi și descrierea modalității de învățare a itemilor. Scorarea itemilor: se va nota cu “+” abilitatea însușită și se va nota cu “-“ abilitatea lipsă. Cele două scale acoperă arii diferite în funcție de vârsta copilului, astfel Carolina Curriculum pentru copii cu nevoi speciale până în trei ani acoperă ariile de autocontrol și responsabilitate, abilități interpersonale, conceptul de sine, autoservire, mâncat, îmbrăcat, toaletă, percepție vizuală, puzzle/construcții, potrivire/sortare, funcționalitatea obiectelor, joc simbolic, rezolvarea de probleme, conceptul de număr, atenție și memorie.

Carolina Curriculum pentru preșcolari (2,5-5 ani), acoperă ariile de dezvoltarea cognitivă, comunicare, adaptare socială, motricitatea fină, motricitatea grosieră.

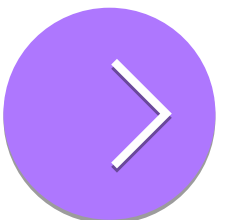
Testul Carolina Curriculum ne ajută în selectarea programelor de lucru, itemii din fiecare arie de evaluare sunt în ordinea în care trebuie învățați de copil, având în vedere că dezvoltarea copiilor cu nevoi speciale este heterocronă acest test ne ajută să dezvoltăm programe funcționale și în ordinea priorității.

VB-MAPP (Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program)

Este un instrument de evaluare bazat pe analiza comportamentului verbal a lui Skinner (1957), nu este un instrument validat pe populația românească.

Urmărește etapele de dezvoltare ale copiilor cu evoluție tipică, ale copiilor cu autism cât și a celor cu alte dificultăți. Evaluarea cuprinde segmentele de vârstă: 0-18 luni, 18-30 luni și 30-48 luni și analizează abilități din arii ca: cereri, intraverbal, imitație, performanță vizuală, joc independent, interacțiune socială, auto-servire și stabilește nivelul copilului în funcție de ariile evaluate. De asemenea, acest protocol permite evaluarea barierelor în învățare.

EFL (Essential for Living) este un instrument de urmărire al abilităților pentru copii și adulți cu dizabilități moderate și severe, este un instrument care are ca scop identificarea deficitelor funcționale dar și comportamentele problematice, care ajuta la dezvoltarea intervențiilor și la obiective semnificative pentru nevoia fiecărei persoane, se urmărește dobândirea de abilități și comportamentul problematic.

Atunci când se referă la abilități se referă la abilități esențiale în viața de zi cu zi, pentru o eficiență zilnică dar și un grad mare de funcționare independent și o îmbunătățire a vieții copiilor și adulților de toate vârstele.

Evaluarea abilităților ne oferă informații despre fiecare arie de dezvoltare;

- limbaj si comunicare, vocabular,
- socializare si interactiune,
- cognitiv,
- atentie,
- autoservire,
- motricitate fina si grosiera.
- problemele de comportament si manifestarile neadecvate ale copilului.

AFLS® - Evaluarea abilităților funcționale de viață este alcătuită din mai multe documente, inclusiv Ghidul AFLS și șase module de evaluare unice: Competențe de bază pentru viață, Competențe casnice, Competențe de participare în comunitate, Competențe școlare, Competențe profesionale și Competențe de viață independentă. Fiecare modul de evaluare conține opt domenii de competențe diferite care evaluează în mod amănunțit competențele funcționale într-o gamă largă de contexte pe parcursul întregii vieți a elevului.

Raportul de evaluare și recomandări:

În urma tuturor datelor colectate, scorurile brute obținute din cadrul evaluării sunt transformate în scoruri standardizate pentru fiecare test, de asemenea și datele adunate în urma observației (informații calitative) ne vor ajuta sa emitem câteva concluzii și recomandări, să confirmăm sau să infirmăm suspiciunile ridicate de părinte.

În urma concluziilor Psihodiagnosticului și Evaluării formulăm recomandări asociate obiectivului psihodiagnosticului și evaluării, cu relevanță pentru situația pentru care se face evaluarea.